

HERstoria SZTUKI

S P E C T R A A R T S P A C E

Wystawa zorganizowana w 100-lecie Exhibition organized for the celebrations
uzyskania przez kobiety w Polsce of the 100th anniversary of enactment
praw wyborczych. of women's suffrage in Poland.

Fundacja Rodziny Staraków | Spectra Art Space | **2019**
Bobrowiecka 6 Warszawa | www.starakfoundation.org

28 listopada 1918 roku dekretem Tymczasowego Naczelnika Państwa Józefa Piłsudskiego kobiety w Polsce, jako jedne z pierwszych na świecie, uzyskały czynne i bierne prawa wyborcze. W tym samym roku 14 grudnia na posiedzeniu Głównego Zgromadzenia Profesorów pod przewodnictwem rektora Wojciecha Weissa została przyjęta oficjalna uchwała o dopuszczeniu kobiet na studia do Akademii Sztuk Pięknych w Krakowie.

W czasie intensywnych obchodów 100-lecia odzyskania przez Polskę niepodległości, przywoływania kluczowych nazwisk Ojców założycieli II Rzeczypospolitej te dwa kluczowe wydarzenia roku 1918 nie mogą zostać pominięte.

Wystawa czołowych polskich artystek z kolekcji Anny i Jerzego Staraków w Spectra Art Space to wyraz poszanowania ich osobistych dróg artystycznych i roli w sztuce, ale także widomy znak wagi kobiecej optyki i wrażliwości. Szczególne miejsce zajmują zatem na wystawie wielkie osobowości: Katarzyna Kobro, Maria Jarema, Alina Szapocznikow, Magdalena Abakanowicz. Wśród wielu wyjątkowych dzieł możemy podziwiać również: misternie wypracowywane surrealistyczne obrazy Erny Rosenstein, wyjątkowej wrażliwości płótna Teresy Pagowskiej, delikatne, budowane w oparciu o subtelny grę nylonowych strun kompozycje Danuty Lewandowskiej, czy sugestywne „malarstwo pisane” Jadwigi Sawickiej.

Uzupełnieniem wystawy jest zaledwie zakreślony wypis z najważniejszych faktów polskiej HERstorii sztuki lat 1918–2018, przywołujący artystki – pionierki, artystki – eksperymentatorki, artystki – indywidualistki, artystki – wielkie osobowości światowej sztuki.

Od kilku już lat czołowe muzea i instytucje naukowe przyczyniają się poprzez liczne konferencje, publikacje, czy wreszcie zakupy do kolekcji do odkrywania i upowszechniania zapomnianych lub niesłusznie odsuniętych artystek. HERstoria jest prężnie rozwijającą się oddzielną dziedziną współczesnych badań, nie tylko w obszarze sztuki. Jestem przekonana, że to ważne i słuszne zadanie, służące tak pamięci wielu kobiet przeszłości, jak i budowaniu naszej pozycji współcześnie.

It was on 28th November of 1918 that the Temporary Head of Poland, Joseph Piłsudski, passed a decree granting the women in Poland the right to vote and be elected as some of the first in the world. On 14th December of the same year, an official resolution was enacted during the session of the Professors' Meeting chaired by Wojciech Weiss, the Rector, to admit women to studying at the Academy of Fine Arts in Kraków.

These two crucial events of 1918 cannot be omitted during the intensive celebrations of the 100th anniversary of Poland's regaining independence, when the key names of the Founding Fathers of the 2nd Republic are invoked.

The exhibition of the leading Polish female artists from the Anna and Jerzy Starak Collection at Spectra Art Space constitutes an appreciation of their personal artistic paths and roles in art, but also a visible sign of the significance of female optics and sensitivity. Therefore, a special place in this exhibition is occupied by the great personalities: Katarzyna Kobro, Maria Jarema, Alina Szapocznikow, Magdalena Abakanowicz. Among the many exceptional pieces we have the opportunity to admire also: sophisticated Surreal paintings by Erna Rosenstein, exceptionally sensitive paintings by Teresa Pagowska, delicate compositions by Danuta Lewandowska based on the subtle play of nylon strings, or suggestive "written painting" by Jadwiga Sawicka.

The exhibition is complemented by the mere outline of the major facts from the Polish HERstory of art of 1918–2018, invoking female artists – pioneers, artists – experimenters, artists – individualists, artists – great personalities of the global art. For a few years now, the leading museums and scientific institutions have contributed, through numerous conferences, publications, or finally purchases for their collections, to the discovery and popularisation of forgotten female artists or those wrongly pushed aside. HERstory is a thriving separate field of contemporary research, not only in the area of art. I am convinced that it is an important and right task, which serves both memory of many women of the past and reinforcement of our position at present.

Elżbieta Dzikowska

prezes Fundacji Rodziny Staraków

President of the Board of the Starak Family Foundation

1918–2018 wybrane fragmenty z polskiej **HER**storii sztuki w 100-lecie uzyskania praw wyborczych przez kobiety w Polsce

1918 14 grudnia 1918 roku na posiedzeniu Główna Profesorska pod przewodnictwem rektora Wojciecha Weissa została przyjęta oficjalna uchwała o dopuszczeniu kobiet na studia do Akademii Sztuk Pięknych w Krakowie. **1919** w wieku 58 lat umiera **Maria Dulębianka** (1861–1919) – działaczka społeczna, feministka, malarka, pisarka, publicystka **1921** Salon Futurystów w Łodzi, wśród artystów grupa wiodących graficzek z awangardowego ugrupowania Jung Idysz: **Ida Brauner** (1892–1949), **Zofia Gutentag**, **Pola Lindenfeld** (1894–1942), **Dina Matus** (1899–1920) **1922** VI Wystawa Sztuki Związku Artystek Polskich ze Lwowa oraz wystawa zbiorowa dzieł **Marii Wodzickiej** (1878–1966) **1923** **Teresa Żarnowerówna** (1897–1949) inicjuje powstanie awangardowego ugrupowania artystycznego Blok Kubistów, Suprematystów i Konstruktywistów **1924** wyjazd Kapistów do Paryża, wśród nich jedyna artystka **Hanna Rudzka-Cybisowa** (1887–1988) **1925** **Zofia Stryjeńska** (1891–1976) otrzymuje cztery indywidualne Nagrody Grand Prix podczas Międzynarodowej Wystawy Sztuki Dekoracyjnej i Wzornictwa w Paryżu **1928** indywidualna wystawa **Meli Muter** (1876–1967) w galerii Druet w Paryżu **1928** Antoni Bohdanowicz wydaje wspomnienia o żonie: **Anna Bilińska**. (1854–1893) *Kobieta, Polka i artystka w świetle jej dziennika i recenzji wszechświatowej prasy* **1929** **Tamara Łempicka** (1898–1980) maluje Autoportret za kierownicą **1929** warszawskie artystki **Mary Litauer** (1900–1992), **Elżbieta Hirszberżanka** (1899–1938) i **Gizela Hufnagłówna** (1903–1997) zakładają artystyczną grupę **Kolor**, w tym samym roku odbywa się ich wystawa w Zachęcie **1930** powstają ostatnie znane kompozycje **Marii Łucji Nicz-Borowiakowej** (1896–1944), jednej z najważniejszych przedstawicielek polskiego konstruktivismu **1931** Indywidualna wystawa obrazów **Ewy Łunkiewicz-Rogoyskiej** (1895–1967) w Salonie Czesława Garlińskiego w Warszawie **1935** Francuskie pismo „L'Œil” publikuje cykl 11 rysunków karykatur **Mai Berezowskiej** (1898–1978) pt. *Miłosne przygody słodkiego Adolfa* **1937** indywidualna wystawa **Alicji Halickiej** (1889–1974) w Levy Gallery w Nowym Jorku **1939** **Olga Boznańska** (1865–1940) otrzymuje Grand Prix na wystawie Expo w Paryżu **1949** wystawa progresywnej poznańskiej grupy 4F+R, wśród prezentowanych dzieł – cykl eksperymentalnych fotografii **Fortunaty Obrąpalskiej** (1909–2004) **1950** **Teresa Tyszkiewiczowa** (1906–1992) rozpoczyna pracę w Katedrze Druku na Tkaninie, współtworząc prestiż powstającej PWSSP w Łodzi **1958** indywidualna wystawa rzeźb **Aliny Ślesieńskiej** (1922–1994) w Musée d'Art Moderne w Paryżu **1963** kilkanaście surrealistycznych obrazów **Marii Anto** (1936–2007) zostało zaprezentowanych podczas Biennale w São Paulo **1965** **Maria Pinińska-Bereś** (1931–1999) tworzy pierwszy z serii gorsetów; ostatni, zatytułowany *Czy kobieta jest człowiekiem?* powstanie w 1973 roku **1966** **Franciszka Themerson** (1907–1988) otrzymuje Złoty Medal na I Międzynarodowym Triennale Scenografii Teatralnej w Jugosławii za scenografię i kostiumy do *Króla Ubu* dla Marionetteatern ze Sztokholmu **1968** W Galerii Pod Moną Lizą **Wanda Gołkowska** (1925–2013) wystawia *Układy otwarte* – trójwymiarowe obiekty, do których przymocowane były drewniane klocki oraz plansze z ruchomymi elementami. **1972** **Teresa Murak** (ur. 1949) wykonuje pierwszy *Zasiew* **1973** powstaje pierwsza z serii *Poduszki*

erotycznych **Barbary Falander** (ur. 1947) **1974** pierwszy performance z serii *Zmiana* **Ewy Partum** (ur. 1945) **1975** **Jadwiga Singer** (1952–2008) współtworzy na Akademii Sztuk Pięknych w Katowicach Laboratorium Technik Prezentacyjnych, którego celem była m.in. archiwizacja artystycznych działań video; obecnie to najlepiej zachowany zbiór sztuki wideo w Polsce na oryginalnych nośnikach. **1976** *Sztuka konsumpcyjna* **Natalii LL** (ur. 1937) na okładce magazynu „Flash Art” **1978** **Zofia Rydet** (1911–1997) rozpoczyna pracę nad monumentalną, obejmującą kilkadziesiąt tysięcy negatywów, serią fotograficzną *Zapis socjologiczny* **1979** rzeźba **Magdaleny Więcek** (1924–2008) *Porta de la Inferno* otrzymała II nagrodę na Biennale Dantesco w Rawennie **1982** indywidualna wystawa **Ewy Kuryluk** (ur. 1946) w galerii Helen Shlien w Bostonie została uznana przez „Boston Globe” za najlepszą ekspozycję roku **1987** **Izabella Gustowska** (ur. 1948), jedna z najważniejszych artystek intermedialnych w Polsce, w prowadzonej przez siebie Galerii ON w Poznaniu organizuje pierwszą wystawę z serii *Obecność*, dedykowaną sztuce kobiet. **1987** **Zofia Kulik** (ur. 1947) kończy działalność artystyczną w ramach duetu KwieKulik i rozpoczyna pracę nad serią czarno-białych, wielkoformatowych kolaży fotograficznych **1991** wystawa **Artystki Polskie** w Muzeum Narodowym w Warszawie; kuratorka: Agnieszka Morawińska; na wystawie zaprezentowano ponad 200 dzieł polskich artystek **1993** **Alicja Żebrowska** (ur. 1956) tworzy instalację wideo *Grzech Pierworodny – Domniemany Projekt Rzeczywistości Wirtualnej* **1996** **Katarzyna Górna** (ur. 1968) tworzy cykl fotograficzny *MadonnY* **1996** **Marta Deskur** (ur. 1962) rozpoczyna trwający do dziś cykl fotograficzny *Rodzina* **1997** **Zuzanna Janin** (ur. 1961) tworzy pierwszą z „rysowanych w przestrzeni” rzeźb z drutu i waty cukrowej, pt. *Słodka dziewczyna* **1999** **Katarzyna Kozyra** (ur. 1963) reprezentowała Polskę na 48 Międzynarodowej Wystawie Sztuki – la Biennale di Venezia; w Pawilonie Polskim pokazała nową pracę – *Łaźnia męska*, za którą trzymała honorowe wyróżnienie **2001** **Julita Wójcik** (ur. 1971) realizuje projekt *Obieranie ziemniaków* w warszawskiej Zachęcie **2002** Zewnętrzna Galeria AMS zaprezentowała na billboardach w kilkunastu największych miastach w Polsce pracę **Elżbiety Jabłońskiej** (ur. 1970) *Gry domowe*, która stanowiła fragment większego projektu zatytułowanego *Supermatka* **2004** **Aleksandra Jachtoma** (ur. 1932) otrzymuje Nagrodę im. Cypriana Kamila Norwida za wystawę „Czas przemieniony w kolor” (Galeria Studio, Warszawa) **2007** **Monika Sosnowska** (ur. 1972) monumentalną instalacją 1:1 reprezentuje Polskę na Biennale Sztuki w Wenecji. **2008** prof. **Ludmiła Ostrogórska** (ur. 1950) z Akademii Sztuk Pięknych w Gdańsku zostaje pierwszą w Polsce kobietą rektorem uczelni artystycznej. **2011** retrospektywna wystawa **Agaty Bogackiej** (ur. 1976) w Państwowej Galerii w Sopocie **2012** prof. **Dorota Grynczel** (1950–2018) zostaje pierwszą kobietą na stanowisku dziekana Wydziału Malarstwa na ASP w Warszawie **2016** **Paulina Ołowska** (ur. 1976) na liście 28 najbardziej wpływowych ludzi kultury w zestawieniu „The New York Times Style Magazine” **2016** **Iwona Demko** (ur. 1974), artystka, rzeźbiarka, aktywistka organizuje drugą z serii wystaw z okazji Dnia Kobiet, pt. „HERstoria sztuki” **2017** **Agnieszka Polska** (ur. 1985) zostaje laureatką prestiżowej niemieckiej Preis der Nationalgalerie

1918-2018 selected fragments from the Polish **HER**story of Art

At the 100th anniversary of enactment of women's suffrage in Poland

1918 On 14 December 1918, during the session of the Professors' Meeting chaired by Wojciech Weiss – the Rector – an official resolution is enacted to admit women to studying at the Academy of Fine Arts in Kraków **1919** **Maria Dulębianka** (1861–1919) dies at the age of 58 – a social activist, a feminist, a painter, a writer, a columnist **1921** meeting of the Salon of Futurists in Łódź, the artists include a group of leading graphic designers from the avant-garde Yung-yidish formation: **Ida Brauner** (1892–1949), **Zofia Gutentag**, **Pola Lindenfeld** (1894–1942), **Dina Matus** (1899–1920) **1922** 6th Exhibition of Art by the Society of Polish Female Artists from Lwów and a collective exhibition of the works by **Maria Wodzicka** (1878–1966) **1923** **Teresa Żarnowerówna** (1897–1949) initiates the formation of an avant-garde artist called Bloc of Cubists, Supremacists and Constructivists **1924** trip of the KPists to Paris, among them the sole female artist **Hanna Rudzka-Cybisowa** (1897–1988) **1925** **Zofia Stryjeńska** (1891–1976) receives four individual Grand Prix awards during the International Exhibition of Decorative Art and Design in Paris **1928** individual exhibition of **Mela Muter** (1876–1967) at the Druet Gallery in Paris **1928** Antoni Bohdanowicz publishes memoirs about his wife: **Anna Bilińska**. (1854–1893) *A woman, a Pole and an artist in the light of her diary* and reviews of worldwide press **1929** **Tamara Łempicka** (1898–1980) paints the *Self-portrait Behind the Steering Wheel* **1929** Warsaw artists **Mary Litauer** (1900–1992), **Elżbieta Hirszberżanka** (1899–1938) and **Gizela Hufnaglówna** (1903–1997) establish an art group called Colour, and their exhibition is held at the Zachęta Gallery in the same year **1930** the last known compositions are created by **Maria Łucja Nicz-Borowiakowa** (1896–1944), one of the major female representatives of the Polish Constructivism **1931** individual exhibition of paintings by **Ewa Łunkiewicz-Rogoyska** (1895–1967) at Czesław Garliński's Salon in Warsaw **1935** "Ici Paris", a French journal, publishes a cycle of 11 caricature drawings by **Maja Berezowska** (1898–1978) entitled *Love Adventures of Sweet Adolf* **1937** individual exhibition of **Alicja Halicka** (1889–1974) at the Levy Gallery in New York **1939** **Olga Boznańska** (1865–1940) receives the Grand Prix at the Expo in Paris **1949** exhibition of the progressive 4F+R group from Poznań, which includes a cycle of experimental photographs by **Fortunata Obrąpalska** (1909–2004) **1950** **Teresa Tyszkiewiczowa** (1906–1992) begins working at the Department of Textile Printing, contributing to the prestige of the newly established Łódź State Art School **1958** individual exhibition of sculptures by **Alina Ślesieńska** (1922–1994) at the Musée d'Art Moderne in Paris **1963** about twenty Surreal paintings by **Maria Anto** (1936–2007) are presented during the Biennial in São Paulo **1965** **Maria Pinińska-Bereś** (1931–1999) creates the first corset of the series, with the last one – entitled *Is a Woman a Human Being?* – to be made in 1973 **1966** **Franciszka Themerson** (1907–1988) receives the Gold Medal at the 1st International Triennial of Theatre Stage Design in Yugoslavia for stage design and costumes for *Ubu Roi* for the Marionetteatern from Stockholm **1968** **Wanda Gołkowska** (1925–2013) exhibits *Open systems* at the Mona Lisa Gallery in Wrocław – three-dimensional objects to which wood blocks and boards with moving elements are attached **1972** **Teresa Murak** (born 1949) performs the first *Sowing*

1973 the first *Erotic Cushion* of the series is created by **Barbara Falander** (born 1947) **1974** the first performance of the *Change* series by **Ewa Partum** (ur.1945) **1975** **Jadwiga Singer** (1952–2008) participates in the establishment of the Laboratory of Presentation Techniques at the Academy of Fine Arts in Katowice, with the aim of, among others, archiving the artistic video actions. At present, this is the best preserved collection of video art in Poland on original carriers **1976** *Consumer Art* by **Natalia LL** (born 1937) on the cover of "Flash Art" journal **1978** **Zofia Rydet** (1911–1997) begins working on a monumental, embracing several dozen thousand negatives, photographic series entitled *Sociological Record* **1979** the sculpture by **Magdalena Więcek** (1924–2008) *Porta de la Inferno* received the 2nd award at the Dantesco Biennale in Ravenna **1982** individual exhibition of **Ewa Kuryluk** (born 1946) at the Helen Shlien Gallery in Boston is recognised by "Boston Globe" as the best exposition of the year **1987** **Izabella Gustowska** (born 1948), one of the most important female intermedia artists in Poland, organises the first exhibition of the *Presence* series dedicated to the women's art, at the ON Gallery which she runs **1987** **Zofia Kulik** (born 1947) ends her artistic activity as part of the KwieKulik duo and begins working on a series of black and white large-format collages of photographs **1991** **Polish Female Artists** exhibition at the National Museum in Warsaw; curator: Agnieszka Morawińska; over 200 works by Polish female artists are presented at the exhibition **1993** **Alicja Żebrowska** (born 1956) creates the video installation *Original Sin – Alleged Project of Virtual Reality* **1996** **Katarzyna Górna** (born 1968) creates the *Madonnas* photography cycle **1996** **Marta Deskur** (born 1962) begins the *Family* photography cycle, which has been pursued until now **1997** **Zuzanna Janin** (born 1961) creates the first of the sculptures of wire and candy floss "drawn in space", entitled *Sweet Girl* **1999** **Katarzyna Kozyra** (born 1963) represents Poland at the 48th International Art Exhibition – La Biennale di Venezia; for her work *Men's Bathhouse* she receives the honourable distinction **2001** **Julita Wójcik** (born 1971) executes the *Peeling Potatoes* project at Warsaw's Zachęta Gallery **2002** Outdoor AMS Gallery presents the work by **Elżbieta Jabłońska** (born 1970) *Home Games* on billboards in more than ten largest Polish cities, which is a part of a broader project entitled *Supermother* **2004** **Aleksandra Jachtoma** (born 1932) receives the Cyprian Kamil Norwid Award for the "Time Transformed into Colour" exhibition (Studio Gallery, Warsaw) **2007** **Monika Sosnowska** (born 1972) represents Poland at the Biennial of Art in Venice with the monumental installation entitled 1:1 **2008** Prof. **Ludmiła Ostrogórska** (born 1950) from the Academy of Fine Arts in Gdańsk becomes the first female rector of an art university in Poland **2011** retrospective exhibition of **Agata Bogacka** (born 1976) at the State Art Gallery in Sopot **2012** Prof. **Dorota Grynczel** (1950–2018) becomes the first female dean of the Faculty of Painting, Academy of Fine Arts in Warsaw **2016** **Paulina Ołowska** (born 1976) is ranked among 28 most influential personas of culture in "The New York Times" Style Magazine **2016** **Iwona Demko** (born 1974), a female artist, sculptor, activist, organises the second exhibition of the series on the occasion of the Women's Day, entitled *HERstory of Art* **2017** **Agnieszka Polska** (born 1985) becomes a laureate of the prestigious German Preis der Nationalgalerie

Katarzyna Kobro (1898–1951)

1926 na wystawie grupy Praesens
w warszawskiej Zachęcie artystka
prezentuje serię awangardowych
Kompozycji przestrzennych

1926 the artist presents a series of avant-garde
Spatial Compositions during the exhibition
of the Praesens group in Zachęta Gallery
in Warsaw

Proces tworzenia aktu wywołuje emocje,
tak na poziomie fizjologicznym, jak i seksualnym.
Rzeźbię z natury, z powodu dla którego inni chodzą do kina, dla relaksu.
Bawi mnie poprawianie tego, co pozostało niedokończone
w każdym z tradycyjnych kierunków sztuki.

The act of sculpting a nude produces emotions
on the physiological and sexual level.
I sculpt from life the way one goes to the cinema to relax.
I like having fun by correction what remained unfinished
in any of the traditional art movements.¹

Akt (2) | Nude (2) | 1925–1927
brąz | bronze | 27×30×16 cm

Akt dziewczęcy | Girl Nude | 1948 / 2013
brąz | bronze | 5/6, 21,5×29×22 cm

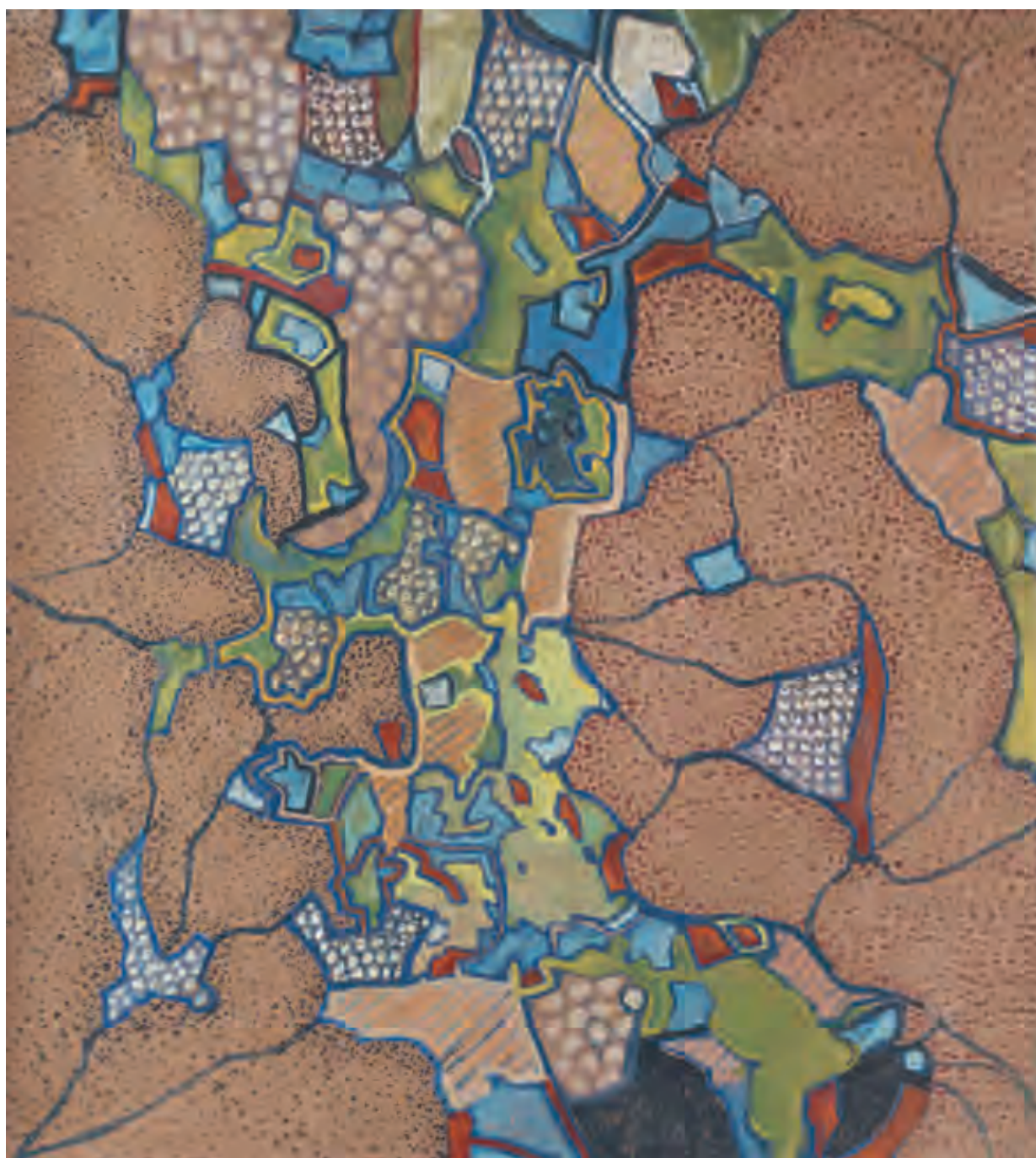
Akt kobiecy | Female Nude | 1948 / 2013
brąz | bronze | 5/6, 29×23,5×29 cm

Jadwiga Maziarska (1913–2003)

1947 artystka tworzy pionierskie kompozycje z wykorzystaniem skrawków wielobarwnych tkanin **1947** the artist creates pioneering compositions using patches of multi-coloured fabrics

W przedmiotach robi na mnie wrażenie nade wszystko
czas działania, korozja, patyna, ich pełne wstrząsów i zmian
koleje jakże podobne do naszych ludzkich stanów emocjonalnych.
Dlatego staram się śledzić szczegóły powierzchni przedmiotów
i stąd przyjmuję inspirację do własnej twórczości.
To zmieniona przez czas materia,
także w dziełach sztuki w swej jak gdyby makropostaci
przejmuje mnie najgłębiej.²

What impresses me in objects
is above all the passing of time, the corrosion, the patina,
their turbulent fate, full of changes,
so similar to human emotional states.
That is why I'm trying to trace the details of surface of objects
and this is where I derive inspiration for my own work from.
It is the matter changed by time,
also in pieces of art in its so to say macro-form
that moves me most deeply.²

Bez tytułu | Untitled
olej, płótno | oil, canvas | 78x69,5 cm

Janina Kraupe-Świdarska (1921–2016)

1955 fascynacja artystki medytacją,
ezoteryką i antropozofią prowadzi
do powstania pierwszych grafik z serii
Metamorfoz **1955** fascination of the artist
with meditation, esotericism
and anthroposophy leads to first graphics
of the *Metamorphoses* series

Pewnej nocy obudziłam się i zupełnie nieświadomie,
tak jak automat, zrobiłam 18 ponumerowanych rysunków.
Zasnęłam potem, a rano okazało się, że jest to praktycznie
cały wywód ewolucji ducha w materię, przejście poprzez człowieka,
wyznaczające mu pewien cel. Powstał w ten sposób cykl *Metamorfozy*,
który kilkakrotnie opracowywałam. [...] tak więc towarzyszył mi przez wiele lat.
Są tam symbole bardzo osobiste, ale łatwo można odnieść je do cyklu ewolucyjnego,
co trzeba wiązać z moim zetknięciem się z nauką Steinera, antropozofią.³

One night I woke up and totally unconsciously,
like a machine, I created 18 numbered drawings.
I fell asleep afterwards and it turned out in the morning
that this was virtually a whole manifestation of evolution
of the spirit into the matter, a transition through the human,
setting the human a certain goal. Thus the *Metamorphoses* cycle
was created, which I reworked a few times. (...) so it accompanied me for many years.
It contains very personal symbols but they can be easily referred to the evolution cycle,
which must be connected with my contact with Steiner's teaching, anthroposophy.³

Pejzaż | Landscape | 1970
olej, płótno | oil, canvas | 175,5x91,5 cm

Oślepiony | Blinded | 1972

olej, płótno | oil, canvas | 135x75 cm

Powrót z łąki | Return from the Meadow | 1972
olej, płótno | oil, canvas | 125,5 cmx74 cm

Maria Jarema (1908–1958)

1956 artystka zostaje nominowana
w pierwszej edycji Międzynarodowej
Nagrody Guggenheima (GIA) **1956** the artist
becomes a nominee of the first edition
of the Guggenheim International Award (GIA)

Podstawowym odkryciem malarstwa współczesnego jest wolność.

Nie bezinteresowność, ani fantazja, ani oryginalność – jak to się mówi „za wszelką cenę”

– ale prawo dochodzenia malarza bez zastrzeżeń do granic samego siebie.

Swoje własne „ja” – to dla każdego zagadnienie najbardziej pełne wątpliwości
i najmniej dostępne.⁴

The primary discovery of contemporary painting is freedom.

Not disinterestedness, not phantasy, not originality – like they say “at all cost”

– but the painter’s unqualified right to reach their own limits.

One’s own “I” – is an issue that is most doubtful
and least accessible for all.⁴

Kompozycja | Composition | 1957
monotypia, tempera, papier | monotype, tempera, paper | 65x51 cm

Teresa Rudowicz (1928–1994)

1959 obrazy artystki zostają pokazane na wystawie „Siedmiu młodych malarzy polskich” w Galerii Lambert w Paryżu

1959 paintings by the artist presented at the exhibition “Seven Young Polish Painters” at Lambert Gallery in Paris

Nie ma ograniczeń w stosowaniu materiałów.

Można tworzyć kompozycje tachystowskie nawet tynkiem.

Można malować bardzo cienko – można też szukać konstrukcji fakturalnych uzyskiwanych przez nawarstwienie materiału.

Rzeczywistość obrazu tachystowskiego jest bardzo różna

i nie podlega żadnej z dotychczas przyjętych poetyk malarskich.

Artysta prowokuje proces techniczny powstawania nowej materii obrazu.⁵

There are no limitations in the use of materials.

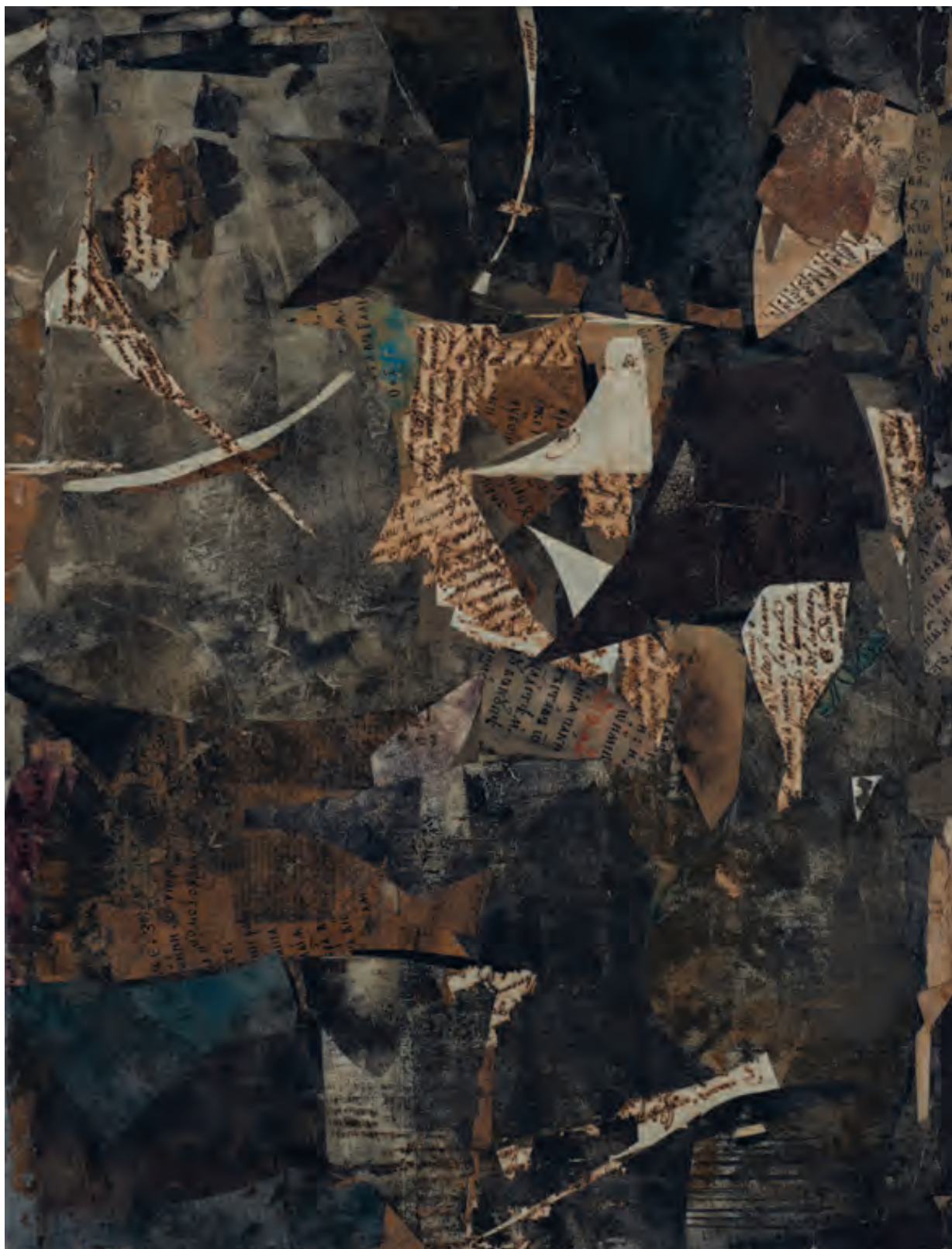
You can create tachist compositions even using plaster.

You can paint in very thin layers – you can also seek texture structures achieved by material buildup.

The reality of a tachist painting is very diverse

and does not belong to any of the painting poetics adopted so far.

The artist provokes the physical process of creation of a new painting matter.⁵

Kompozycja | Composition | 1959

kolaż, technika własna, płótno | collage, own technique, canvas | 65x50 cm

Teresa Pągowska (1926–2007)

1961 obrazy artystki zostają pokazane na słynnej wystawie „15 Polish Painters” w Museum of Modern Art w Nowym Jorku

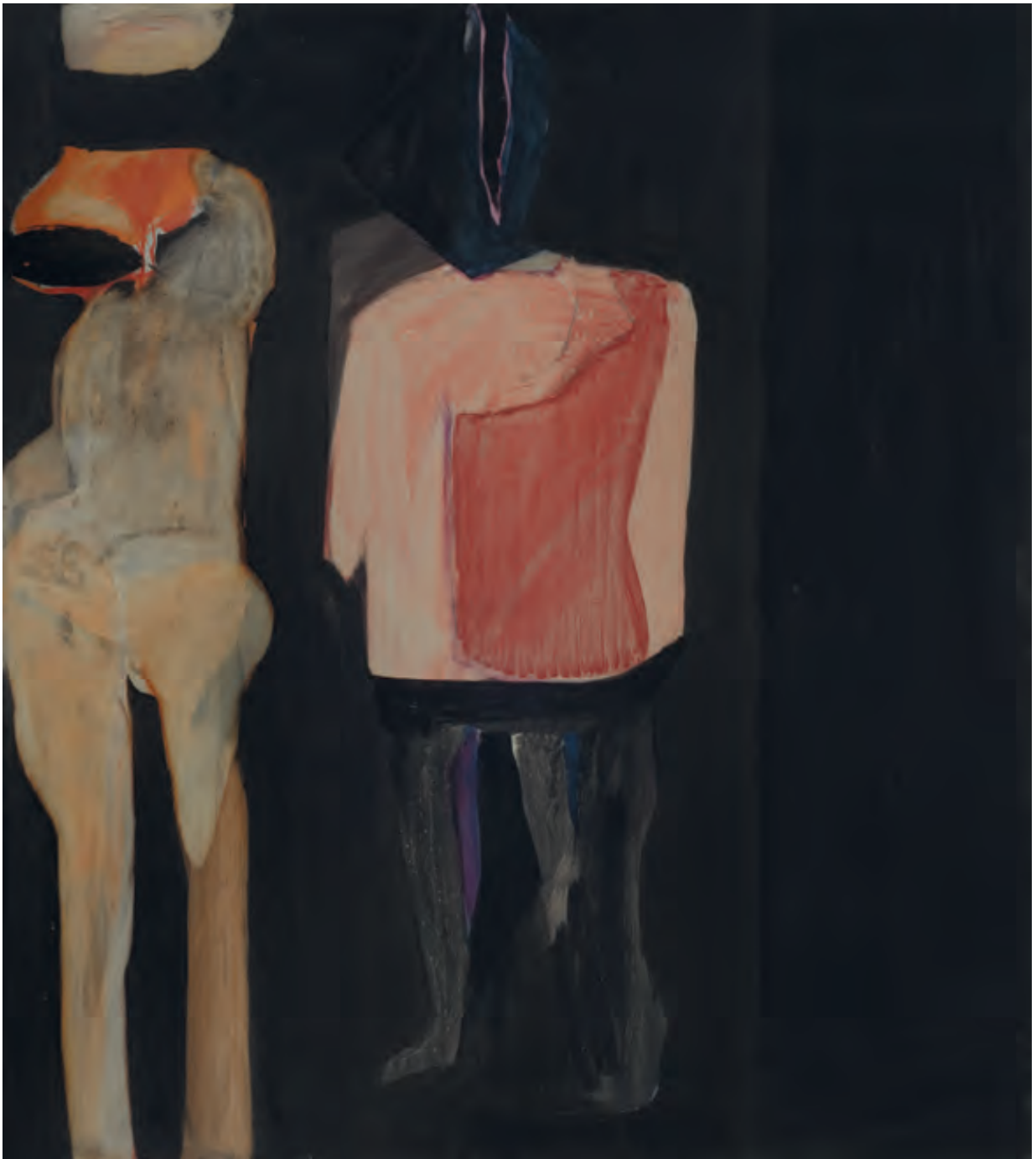
1961 paintings by the artist presented at the famous exhibition “15 Polish Painters” at the Museum of Modern Art in New York

Patrzę, żeby widzieć i opowiedzieć to w obrazie,
zafascynowana paradoksalnością sztuki, tajemnicą i osobistą logiką każdego obrazu.
Zachwyciło mnie określenie jednego z przyjaciół, że są w mym malarstwie
„fanaberyjność i nieprzewidywalność”. [...] I mówi się o perfekcji,
a mnie fascynuje smak błędów, które można tak spiętrzyć,
że tworzą własną siłę. To ja je akceptuję,
to mnie stają się posłuszne
i dają obrazowi wyraz.⁵

I am looking to be able to see and tell this in a painting,
fascinated by the paradox of art, secret and personal logic of each painting.
I was enchanted with a statement by one of my friends that there were “whim
and unpredictability” in my painting. ... Perfection is spoken of,
while I am fascinated by the taste of mistakes, which can be piled up
such that they create their own power. I am the one who accepts them,
to whom they become obedient, and they give
expression to a painting.⁵

Obraz Czarny I | Black Painting I | 1960
technika mieszana, płótno | mixed technique, canvas | 100x81 cm

Dzień 1 | Day 1 | 1978

technika własna, płótno | own technique, canvas | 150x130 cm

Czerwone psy | Red Dogs | 1986
tempera, akryl, płótno | tempera, acrylic, canvas | 140×130 cm

Magdalena Abakanowicz (1930–2017)

1962 artystka prezentuje instalacje z tkanin podczas Biennale Tkaniny w Lozannie, za które trzy lata później otrzymuje Złoty Medal na Biennale w São Paulo **1962** the artist presents installations based on fabrics during the Textile Biennial in Lausanne, for which she is awarded the Gold Medal at the Biennial in São Paulo three years later

Mówiąc o człowieku, dotyka się także jego związku z naturą i podobieństw w świecie organicznym.
W grupach, które tworzę, nie ma dwóch postaci jednakowych.
Gromada ludzi, ptaków, owadów, garść liści – to tajemniczy zbiór wariantów pewnego wzoru.
Zagadka działania natury nie znoszącej dokładnych powtórzeń czy nie mogącej ich dokonać, podobnie jak ręka człowieka nie potrafi powtórzyć własnego gestu. ⁶

When speaking about the human, one touches upon also their connection with nature and similarities in the organic world.
There are no two identical characters in the groups I create.
A flock of people, birds, insects, a handful of leaves – this is a mysterious set of variants of a certain pattern.
The mystery of nature that does not bear exact repetitions or that is unable to perform them, similarly as the human arm is unable to repeat its own gesture. ⁶

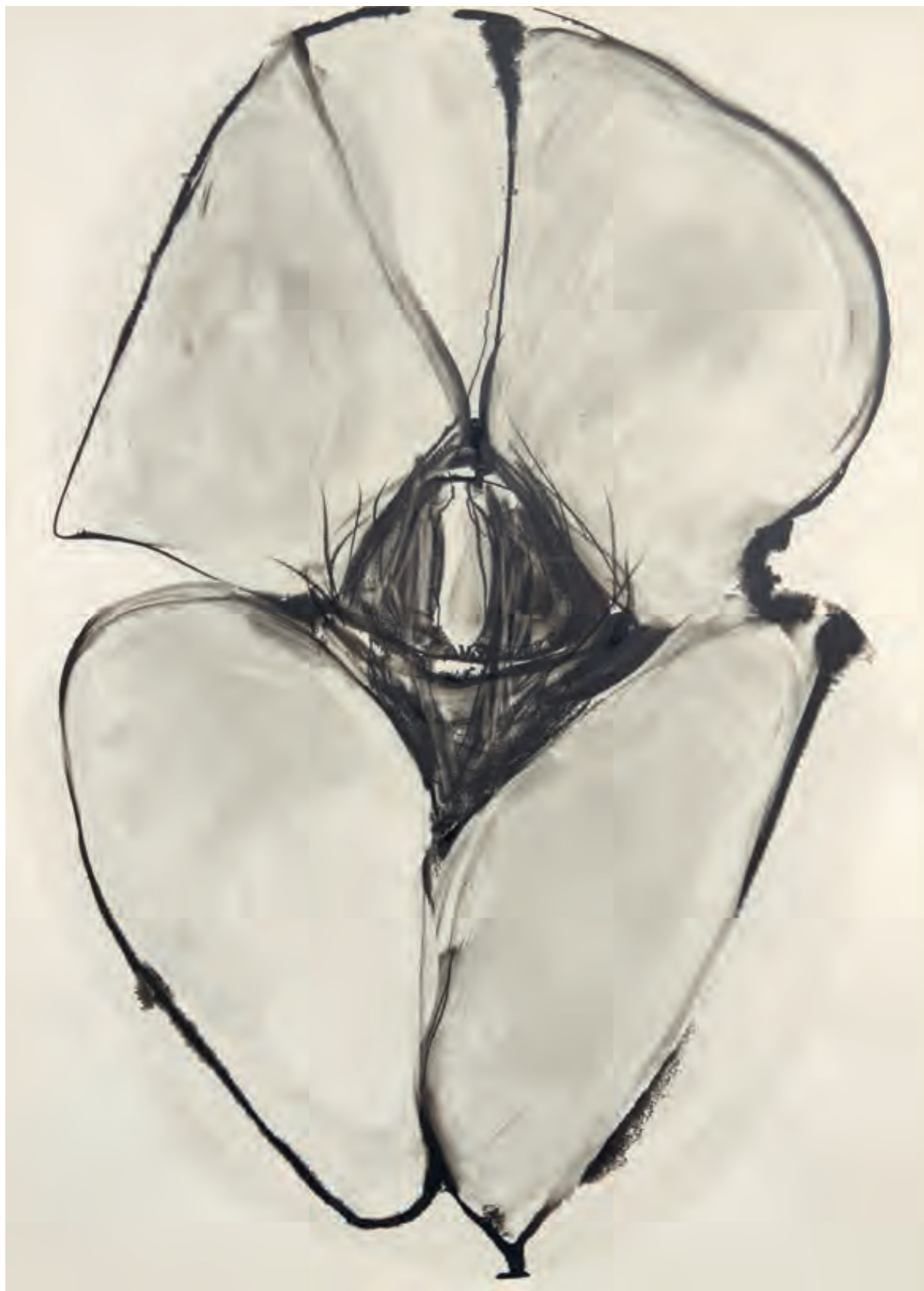
Flower of Alusal | 1999

chiński tusz, węgiel drzewny, karton | Chinese ink, charcoal, cardboard | 102,2x73,3 cm

Sermion Flower | 1999

chiński tusz, węgiel drzewny, karton | Chinese ink, charcoal, cardboard | 102,2x73,3 cm

Salvia Flower | 1998 / 1999

chiński tusz, węgiel drzewny, karton | Chinese ink, charcoal, cardboard | 102,2×73,3 cm

Erna Rosenstein (1913–2004)

1967 w Zachęcie ma miejsce indywidualna wystawa artystki, uznawana obecnie za jedną z najważniejszych w historii warszawskiej Galerii Narodowej **1967** the Zachęta Gallery hosts an individual exhibition of the artist, regarded at present as one of the most important exhibitions in the history of Warsaw-based National Gallery of Art

Malarstwo przychodzi ze świata, z moich przetworzonych wspomnień,
ale też z tego, jaki jest w tej chwili zapach powietrza, powiew liści, ruch uliczny.
Wszystko przepływa przeze mnie i coś wywołuje.
Mogą tu nawet działać jakieś dalekie echa, sprawy astralne. Nie wiem.
Jestem tylko narzędziem przekazującym w sposób właściwy mnie samej.
Takim samym jak tusz, piórko, farba olejna,
temperowa czy inna.⁷

Painting comes from the world, from my processed memories,
but also from what the air smell, the waft of leaves,
the street traffic is at the moment. Everything flows
through me and induces something.
Even some remote echoes, astral matters, can act here.
I don't know. I'm only an instrument that conveys
in a manner specific to me. The same one as ink, pen, oil
or tempera or another paint.⁷

Kompozycja surrealistyczna | Surrealist Composition | 1948
gwasz, papier | gouache, paper | 87x29 cm

Zywiot I | Element I

akryl, tektura , acrylic, cardboard | 48,5x32 cm

Bez tytułu | Untitled | 1964
plótno, deska | canvas, wooden plank | 29,5x39,5 cm

Chorągiew | The Banner | 1975
technika mieszana , płótno | mixed technique, canvas | 60x80 cm

Kompozycja | Composition

olej, deska | oil, wooden plank | 36,5x50,5 cm

Bez tytułu | Untitled

technika własna, drewno | own technique, wood | 33x30 cm

Zofia Artymowska (1923–2000)

1970 artystka rozpoczyna
swoj główny cykl malarski *Poliformy*
1970 the artist begins her primary
painting cycle entitled *Polyforms*

Ostatni, przeszło dziesięcioletni okres pracy poświęciłam poszukiwaniom
możliwości wyrazowych budowy obrazu przy użyciu jednej formy (powielonej).

Do tych eksperymentów użyłam formy walca (cylindra) jako modułu.

Cykl nazwałam *Poliformami*.

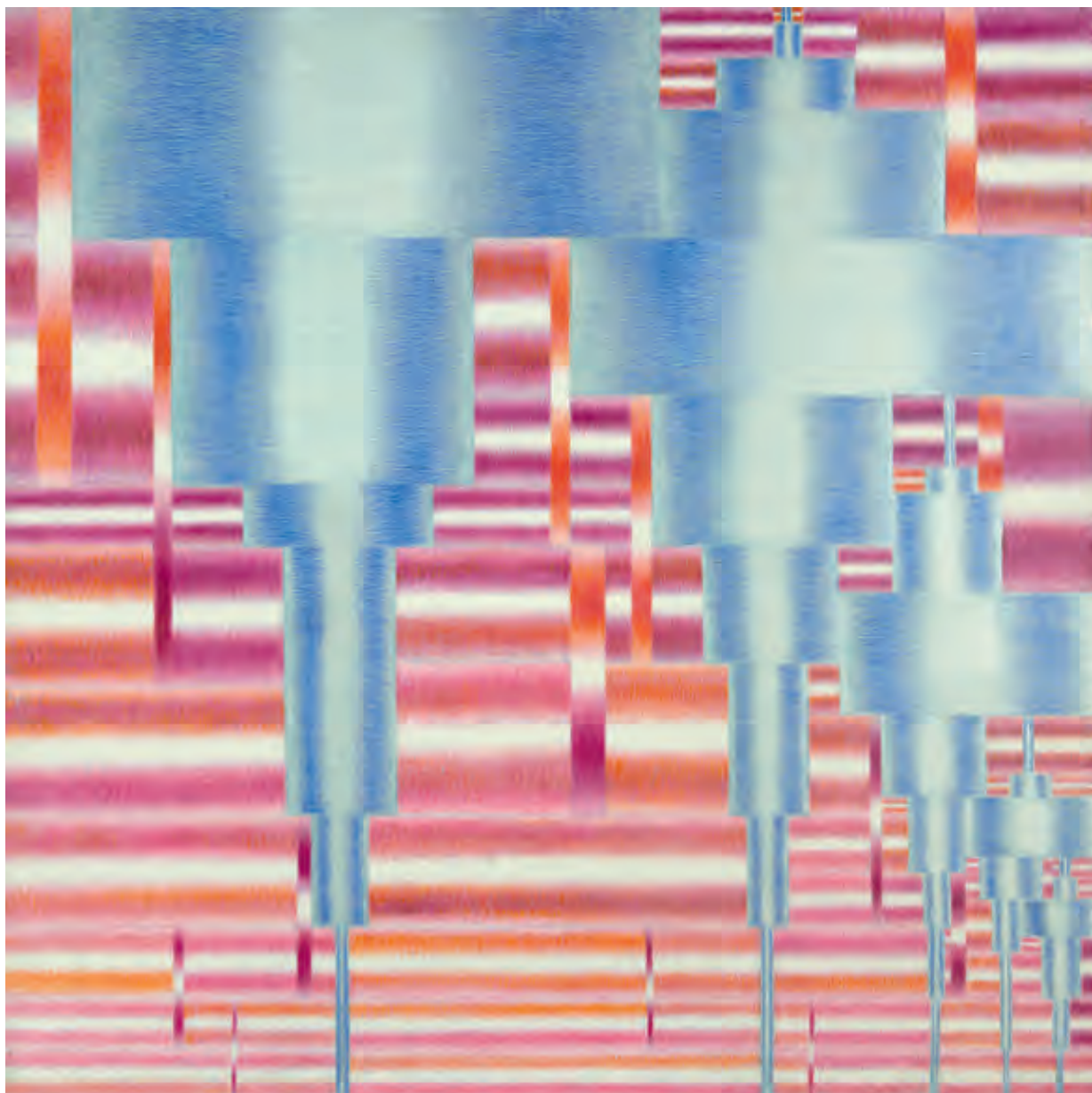
Fundamentalne założenie moich poszukiwań wywodzi się z przekonania,
że podstawowym elementem wszystkiego, co nas otacza, co istnieje dookoła nas, jest jednostka,
ułożona, powielona lub zakomponowana w różny sposób.⁸

I devoted the last, more than ten years' period of work to the search
for expression capabilities of building a painting with the use of a single (copied) form.

For these experiments, I used the form of the cylinder as the module.

I called the cycle *Polyforms*.

The fundamental assumption of my search stems from the conviction
that what is the primary element of all that surrounds us, that exists around us, is the unit:
placed, copied or composed in various manners.⁸

Poliformy CV | Polyforms CV | 1983
akryl, płótno | acrylic, canvas | 105×105 cm

Maria Michałowska (ur. 1925)

1971 artystka tworzy cykl *Multiplikacje*, który jeszcze w tym samym roku zostaje zakupiony do kolekcji Muzeum Sztuki w Łodzi, jako pierwsze dzieło konceptualne

1971 the artist creates the *Multiplication* cycle, which are purchased in the same year for the collection of the Muzeum Sztuki in Łódź, as the first conceptual work

„Jeszcze inne [...] emocje wyzwoliła sztuka konceptualna.
Jest to znamienny paradoks tego kierunku,
który był skierowany wyłącznie do intelektu
i programowo zwalczał wszelkie emocje.
Ale to nie idee i hasła konceptualne
mnie w końcu zafascynowały.”⁹

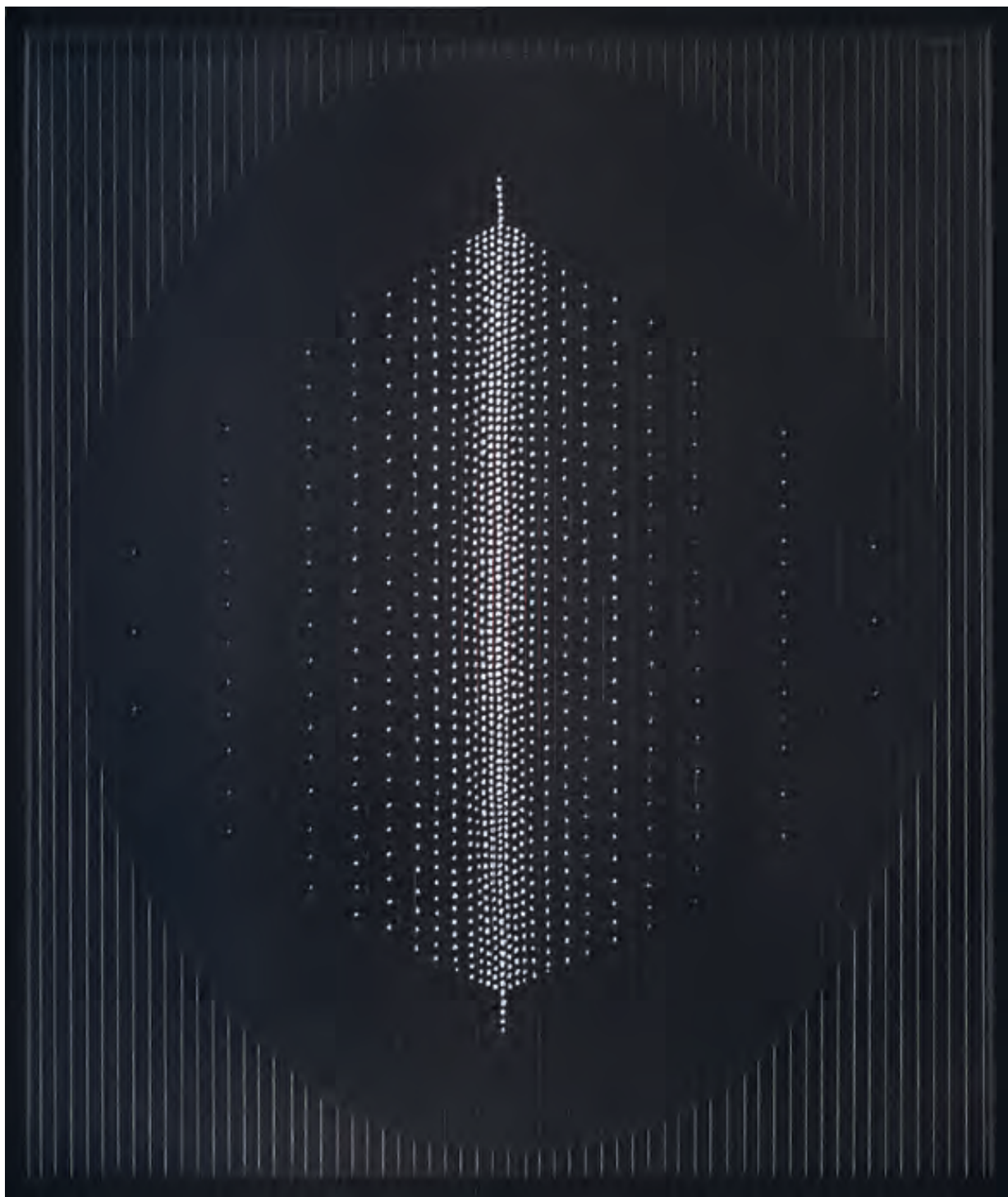
“Still other [...] emotions were triggered by conceptual art.
This is a symptomatic paradox of this stream,
which was directed solely to the intellect
and fought against any emotions by programme.
But it was not conceptual ideas
and mottos that finally fascinated me.”⁹

Danuta Lewandowska (1927–1977)

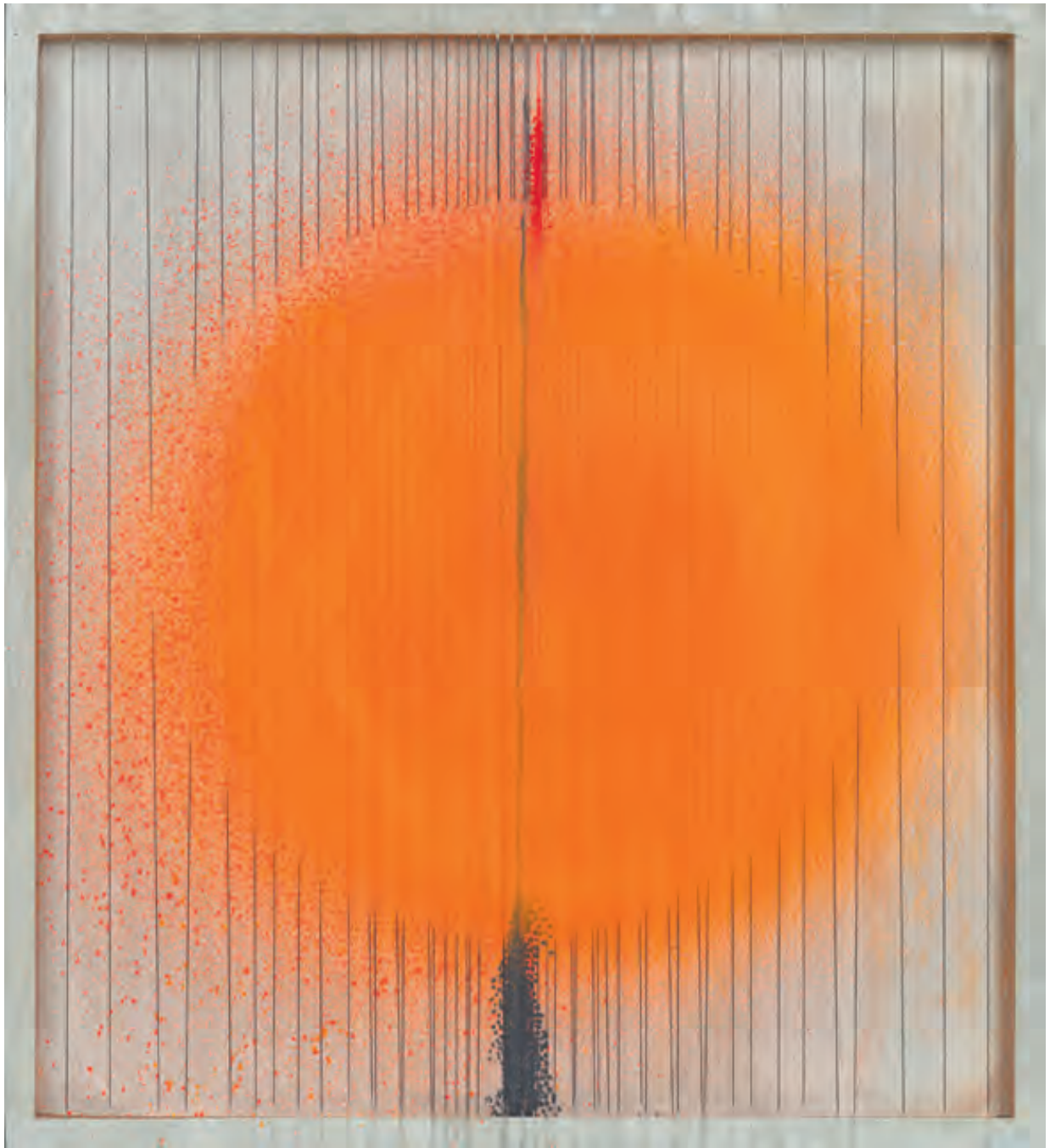
1975 artystka tworzy kompozycje, w których przed powierzchnią obrazu pojawia się dodatkowa płaszczyzna z naciągniętych i pomalowanych nylonowych i metalowych strun **1975** the artist creates compositions in which an additional plane made of tightened and painted nylon and metal strings appear in front of the painting's surface

Proces przenikań
prowadzi do nieskończonej możliwości
odczytań przestrzennych obrazu.¹⁰

The process of penetrations
leads to the endless possibility
of the spatial readings of the image.¹⁰

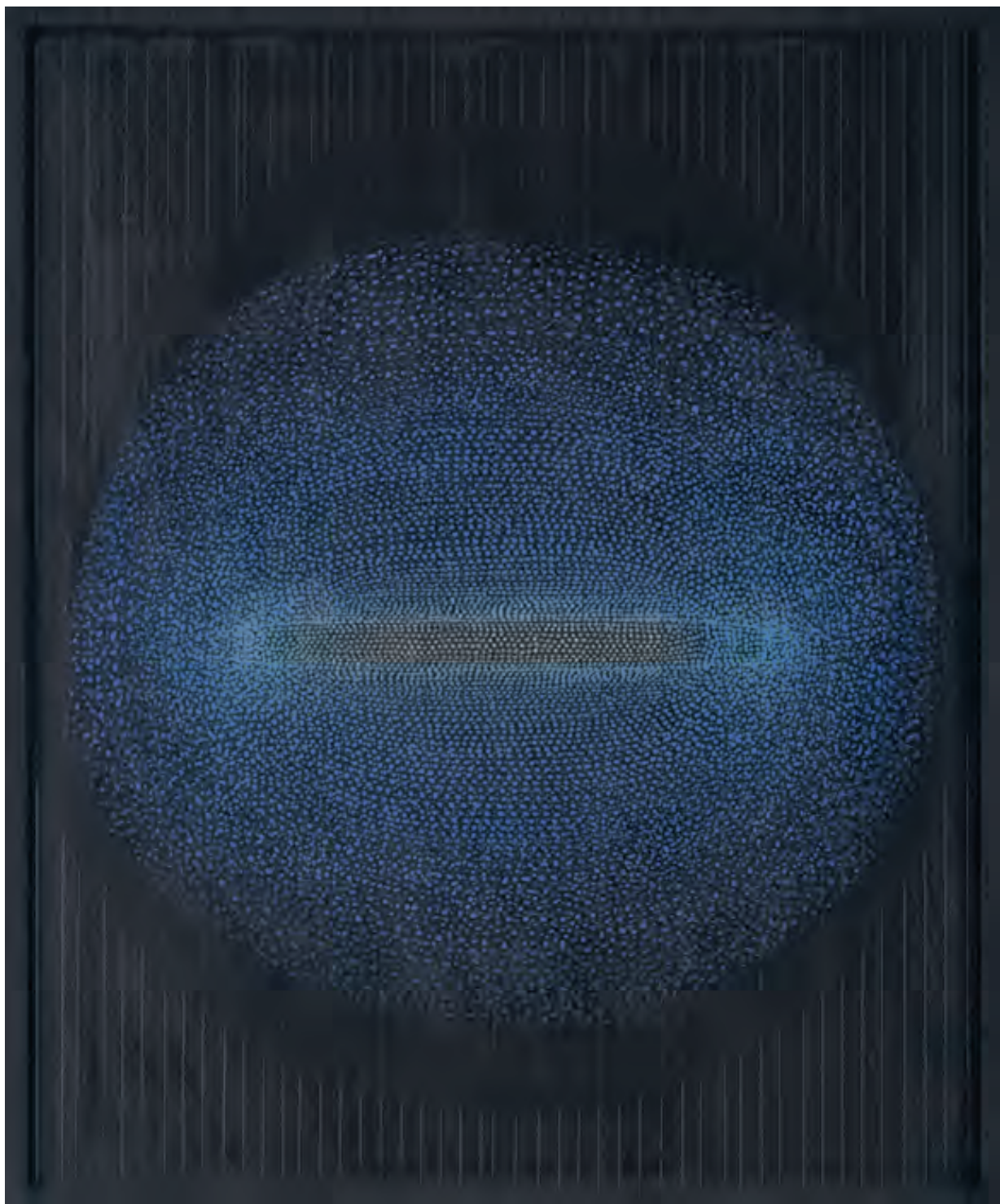

Kompozycja nr 32 | Composition no. 32 | 1976
technika własna, płyta pilśniowa | own technique, fiber board | 63x76 cm

Kompozycja nr 20 | Composotion no. 20 | 1976

technika własna, płyta pilśniowa | own technique, fiber board | 53×48 cm

Kompozycja nr 65 | Composition no. 65 | 1975

technika własna, płyta pilśniowa | own technique, fiber board | 77x64 cm

Wanda Paklikowska-Winnicka (1911–2001)

1983 jako wieloletnia pedagog, związana z Akademią Sztuk Pięknych w Warszawie od 1947 roku, artystka otrzymuje tytuł profesora nadzwyczajnego **1983** as a long-time lecturer, affiliated with the Academy of Fine Arts in Warsaw since 1947, the artist is awarded the title of Professor Extraordinarius

Mówię o tym, co mnie interesuje

– co znajduję – co odkrywam poprzez wyobraźnię

– marzenia – i świat, który mnie otacza.

Jeden temat prowadzę w wielu obrazach.

Skąd powstały cykle, które się ze sobą zazębiają

i rosną, jeden z drugiego, jak np. cykl biologiczny,

cykl figuralny, cykl romantyczny. ¹¹

I talk about what is interesting to me

– what I find – what I discover through imagination

– dreams – and the world that surrounds me.

I pursue a single topic in multiple paintings.

This is where cycles came from, which overlap and grow,

one from the other, such as the biological cycle,

the figural cycle, the romantic cycle. ¹¹

Cykl biologiczny 83 | Biological cycle 83 | 1962
olej, technika własna, płótno | oil, own technique, canvas | 127,5x98 cm

Kompozycja | Composition | 1961
olej, płótno | oil, canvas | 119,5x55 cm

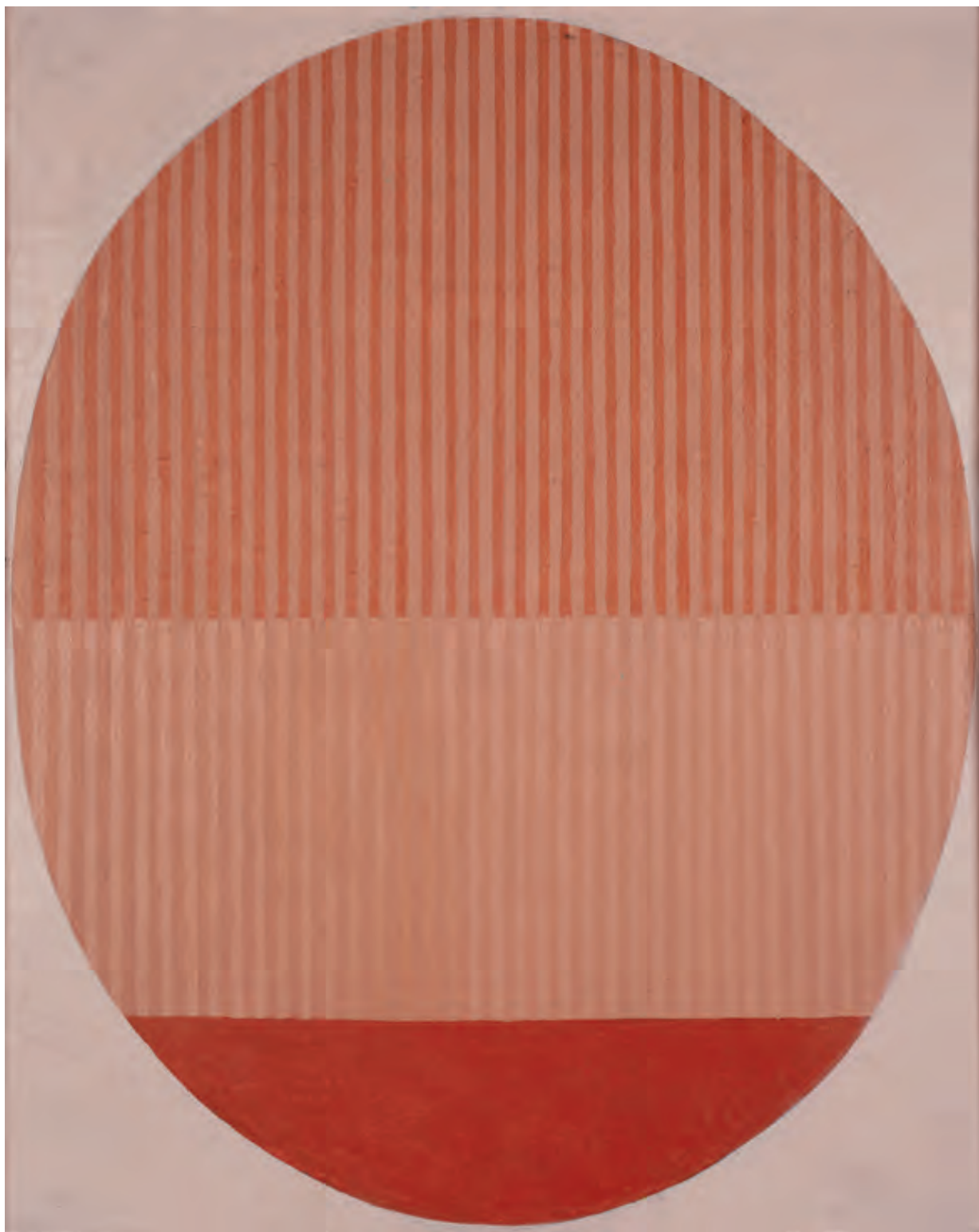
Kompozycja | Composition | 1961
olej, płótno | oil, canvas | 119,5x55 cm

Anna Cyronek-Kalinowska (1919–2008)

2001 artystka zostaje laureatką jednego z najbardziej prestiżowych stypendiów artystycznych na świecie przyznawanych przez The Pollock-Krasner Foundation **2001** the artist becomes a laureate of one of the most prestigious art scholarships in the world, awarded by The Pollock-Krasner Foundation

Jeżeli sztuka jest odkryciem prawdy bogatszej niż sama natura, to moim jedynym problemem jest zobaczyć świat takim, jakim go nie zauważono. Poszukuję form uproszczonych, czytelnych, które sugerują ukryte znaczenie wspólne wszystkiemu życiu. Formy nieregularne, wąskie, szerokie, płaskie, ciężkie, świetliste, zmienne, maluję wyłącznie z wyobraźni. Tworzę struktury pionowe, układy sploty, układy na przekątnej. Krawędź płótna do niczego mnie nie zobowiązuje. Elementy wydają się niekończące, lecą za obraz, są otwarte w kompozycji. Plamom towarzyszy linia, która istnieje samodzielnie i nie stanowi konturu. Zespoły linii rozchodzą się na wszystkie strony, krzyżują się, zmieniają w cieniutkie kreski. Maluję gładko, przezroczyście, daje to efekt lekkości i świetlistości, unikam plam i śladów pędzla.¹²

If art is the discovery of a truth that is richer than the nature itself, then my sole problem is to see the world as it has not been noticed. I seek simplified, legible forms which suggest a hidden meaning that is shared by all life forms. I paint irregular, narrow, wide, flat, heavy, luminous, variable forms only based on my imagination. I create vertical structures, weave configurations, diagonal configurations. The canvas verge does not oblige me to anything. Elements seem indefinite, they move outside the painting, their composition is open. Patches are accompanied by the line, which exists independently and does not constitute a contour. Line sets diverge in all sides, they intersect, change into thin strokes. I paint smoothly, transparently, which gives an effect of lightness and luminosity, I avoid patches and traces of the paintbrush.¹²

Owal czerwony | Red Oval | 1968
olej, płótno | oil, canvas | 80x65 cm

Joanna Rajkowska (ur. 1968)

2002 instalacja artystki *Pozdrowienia z Alej Jerozolimskich* zostaje ustawiona na rondzie gen. Ch. de Gaulle'a w Warszawie

2002 the installation by the artist *Greetings from Jerusalem Avenue* is placed at Gen. Ch. de Gaulle Roundabout in Warsaw

Tradycyjny pomnik to formuła zamknięta. Jego znaczenie jest określone z góry.

Z palmą jest odwrotnie. Przychodzisz na rondo de Gaulle'a, widzisz palmę i nie masz żadnej wskazówki, jak ją rozumieć, żadnej tablicy, napisu. Nie możesz się domyślić, o co w niej chodzi, musisz ją sama wymyślić.

Jest też dlatego bezbronna, można jej wszystko przypisać, traktować ją jak lustro własnych poglądów.

Projekt palmy zaczął zyskiwać sens wtedy, kiedy powstał konflikt, kiedy wybuchła o nią wojna.

Tradycyjne pomniki są w czasie przeszłym dokonany, moje dzieją się teraz.¹³

The traditional monument is a closed formula. Its meaning is pre-determined.

The case is the other way round with the palm. You come to de Gaulle's Roundabout, you see the palm and you don't have any hint as to how to understand it, no plaque, no inscription.

You can't guess what it's all about, you have to invent it on your own. That's why it is also defenceless, everything can be attributed to it, you can treat it as a mirror of your own beliefs.

The palm project began making sense when a conflict arose, a war broke out about it. Traditional monuments are in past perfect tense, mine are happening now.¹³

Painkillers, Karabin M4A1 | 2014

środki przeciwbólowe, żywica poliuretanowa | analgesics, polyurethane resin | 76×27×7,2 cm

Alina Szapocznikow (1926–1973)

2013 w Museum of Modern Art
w Nowym Jorku ma miejsce indywidualna
wystawa artystki **2013** the Museum
of Modern Art in New York hosts
the individual exhibition of the artist

Przez odciski ciała ludzkiego
usiłuję utrwalić w przezroczystym polistyrenie
ulotne momenty życia, jego paradoksy
i jego absurdalność. [...]
jestem przekonana, że wśród wszystkich przejawów nietrwałości,
ciało ludzkie jest najwrażliwszym, jedynym źródłem wszelkiej radości,
wszelkiego bólu i wszelkiej prawdy, a to z powodu swej ontologicznej nędzy
tak samo nieuniknionej, jak – w płaszczyźnie świadomości –
zupełnie nie do przyjęcia.¹⁴

Through imprints of the human body,
I am trying to retain the fleeting moments of life,
its paradoxes and absurdity in the transparent
polystyrene. [...] I am convinced that, among all manifestations of impermanence,
the human body is the most sensitive, the only source of all joy,
all pain, and all truth due to its ontological misery,
which is equally inevitable and – at the plane
of consciousness – totally unacceptable.¹⁴

Koński ogon – Portret Meksykanki | Pony-tail – Portrait of a Mexican Woman | 1955–56
gips | plaster | 45x20x38 cm

Zakonnica | Religious | 1967

brąz, poliester | bronze, polyester | h 63 cm

Autoportret | Self-Portrait | 1971
brąz | bronze | 22x27x23 cm

Jadwiga Sawicka (ur. 1959)

2015 artystka zostaje laureatką Nagrody im. Katarzyny Kobro **2015** the artist becomes a laureate of the Katarzyna Kobro Award

Sztuka kobiet – punkty zaczepienia. Pewna skłonność do praktyczności, do dzielnego radzenia sobie w ramach istniejących ograniczeń i dostępnych środków. Pewien brak rozmachu, rozsądny masochizm, kontrolowane samodławienie, podcinanie sobie skrzydeł i pętanie nóg. Pewien pośpiech w opuszczaniu dogodnych pozycji zawracanie w połowie drogi, chęć znalezienia skrótu, niepewność, udowodniony brak orientacji przestrzennej. Trzepotanie i migotliwość stwarzające pozory ruchu przy jednoczesnym poczuciu niezmienności. Wiara w postęp. Wiara w kary i nagrody. Wiara w karę. Nareszcie uświadomione i wyartykułowane poczucie winy. Hałaśliwa radość i akceptacja wszystkiego jak leci. Pewien brak umiaru, bezwzględność w testowaniu udowodnionej wytrzymałości. Uroczyste zagłębianie palca w ranie. Pewnego rodzaju upojenie łatwością wywołania odrazy i innych pokrewnych uczuć.¹⁵

Women's art – starting points. A certain inclination to be practical, to boldly contend with the existing limitations and available resources. A certain lack of dash, a reasonable masochism, choking oneself, clipping one's wings and fettering one's legs in a controlled manner. A certain haste when leaving convenient positions and turning around halfway, a wish to find a shortcut, an uncertainty, a proven lack of orientation in space. Fluttering and flickering that make an impression of motion with the simultaneous feeling of unchangeability. A faith in progress. A faith in punishments and prizes. A faith in punishment. Finally, a conscious and formulated sense of guilt. A noisy joy and acceptance of everything that comes. A certain lack of moderation, a ruthlessness in testing the proved strength. Putting a finger in a wound ceremoniously. A kind of infatuation with the ease of incitement of disgust and other related feelings.¹⁵

Ciało domowe | Domestic Body | 2018
Olej, płótno | oil, canvas | 130x140 cm

Spódnica | Skirt | 2004
olej, płótno | oil, canvas | 115x90 cm

¹ *Abstraction-Creation. Art non figurative*, no.2, 1933

² Blum H., Jadwiga Maziarska [w | in:] Jadwiga Maziarska. *Stowarzyszenie Artystyczne Grupa Krakowska*, Kraków 1991

³ *Moje wtajemniczenie odbyło się w sposób medialny*: rozmowa Piotra Cegielskiego z profesorem Janiną Kraupe-Świderską. | *My initiation took place in a medial manner*: Piotr Cegielski's interview with Professor Janina Kraupe-Świderska. [w | in:] „Ars Regia”, 2008/2009, 11

⁴ Blum H., *Maria Jarema: wspomnienia i komentarze* | *Maria Jarema: memoirs and commentaries*, Kraków 1992

⁵ Kitowska-Łysiak M., *Teresa Rudowicz*, źródło | source: www.culture.pl/pl/tworca/teresa-rudowicz

⁶ Dzikowska E., *Polacy w sztuce świata. 50 wybitnych artystów sztuki współczesnej* | *Poles in world's art. 50 outstanding artists of contemporary art*, Warszawa 2001

⁷ Walenciak R., *Pudełko też chce być ważne* | *The box also wants to be important*, [w | in]: „Wysokie Obcasy”, 2008

⁸ Zofia Artymowska. *Poliformy 1970–1983* | *Polyforms 1970–1983*, katalog wystawy | exhibition catalogue, Łódź 1983

⁹ Kościelak E., *Maria Michałowska*, Wrocław 2014

¹⁰ Danuta Lewandowska, katalog wystawy | exhibition catalogue | gaga galeria, Warszawa 2005

¹¹ *Wanda Paklikowska-Winnicka 1911–2001*, katalog wystawy | exhibition catalogue, Warszawa 2007

¹² *Anna Cyronek. Malarstwo*, katalog wystawy | exhibition catalogue, Poznań 1979

¹³ Jarecka D., *Joanna Rajkowska. Palma mnie przerosła* | *Joanna Rajkowska. The palm overgrew me*, [w | in]: „Wysokie Obcasy”, 2007

¹⁴ *Zatrzymać życie. Alina Szapocznikow – rysunki i rzeźby* | *Capturing life. Alina Szapocznikow – drawings and sculptures*, red. | ed. J.Grabski, Kraków – Warszawa 2004

¹⁵ Wystawa „Kobieta o kobiecie” w galerii BWA w Bielsku-Białej | “Woman about woman” exhibition at the BWA Gallery in Bielsko-Biała, 1996

1918-2018 Wybrane fragmenty z polskiej HERstorii sztuki
W 100-lecie uzyskania przez kobiety w Polsce praw wyborczych
1918-2018 selected fragments from the Polish HERstory of Art.
At the 100th anniversary of enactment of women's suffrage in Poland

wrzesień 2018 – kwiecień 2019 September 2018 – April 2019

Kuratorka | Curator: Ania Muszyńska

Wydawca | Published by
Fundacja Rodziny Staraków
przy współpracy z | in cooperation with
Fundacja PSW Promocji Sztuki Współczesnej www.fpsw.org

Wykaz źródeł i autorów reprodukcji | List of sources and authors of reproductions
Fundacja Rodziny Staraków | Starak Family Foundation
fot. Maciej Jędrzejewski

Tłumaczenia | Translated by
Wojciech Makowski

ISBN 978-83-64381-12-6
© Fundacja Rodziny Staraków 2019